

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุง
สามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

Factors Affecting the Participation of Network Partners in Caring for
the Elderly in Ban Krung Samakkhi Community, Tambon Ban Kok
Kung, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province

หยาดพิรุณ ดวงเนตร

Yardpiroon Duangnate

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ณัฐดนัย แก้วโพนงาม

Assistant professor Acting Captain Dr. Nutdanai Kaewphonngam

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

Email: d.yardpiroon@mail.com

Received: 27 March 2025; Revised: 17 December 2025; Accepted: 19 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี และ 3) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ผ่านแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขของค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสูง จำนวน 159 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า: 1) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นจากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมกลุ่ม และการออกไปให้คำแนะนำด้านสุขภาพ อุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วม 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว เกิดจากความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของครอบครัว ปัจจัยด้านชุมชน เกิดจากความสามัคคีและสนับสนุนของชุมชน ปัจจัยด้านเครือข่ายในชุมชน เกิดจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ปัจจัยด้านงบประมาณ เกิดจากการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และ 3) แนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่ายผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย

1501 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายในชุมชน

คำสำคัญ : การดูแลผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วม, ภาคีเครือข่าย

Abstract

This research aimed to 1) study the participation, problems and obstacles in the operation of the network partners in caring for the elderly in Ban Krung Samakkhi community, 2) study the factors affecting the participation in caring for the elderly in Ban Krung Samakkhi community, and 3) study the appropriate approach for caring for the elderly in Ban Krung Samakkhi community, Kok Kung sub-district, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province by using mixed research methods, consisting of quantitative research through questionnaires and qualitative research through interviews. The sample population consisted of the elderly, caregivers, community leaders, public health officers of Kok Kung sub-district administrative organization, and officers of Kok Kung sub - district health promotion hospital, totaling 159 people. Data were collected using questionnaires and interviews. Data analysis was performed using statistics, frequency, percentage, and descriptive analysis.

The research results found that: 1) The participation of network partners in caring for the elderly in the Ban Krung Samakkhi community, Kok Kung sub-district, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province, found that factors affecting the participation of network partners occurred in many forms, such as organizing various activities, group meetings, and going out to provide health advice. The main obstacles to participation 2) Factors affecting the participation in caring for the elderly in the Ban Krung Samakkhi community, Kok Kung sub-district, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province were as follows: Family factors resulting from family relationships and responsibilities; Community factors resulting from community unity and support; Network factors in the community resulting from cooperation between various agencies in the community; Government policy factors resulting from support from various government agencies; Budget factors resulting from adequate budget allocation; and 3) Appropriate approaches to caring for the elderly in the Ban Krung Samakkhi community, Kok Kung sub-district, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province, including promoting public relations for network partners' activities through easily accessible channels; supporting additional budgets to make operations more efficient; and developing knowledge for elderly caregivers and networks in the community.

Keywords: Elderly care, Community, Network partners

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุมากถึงร้อยละ 20 กลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อมีอายุมากขึ้น การทำงานในระบบต่าง ๆ เกิดความเสื่อมถอยทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น ความจำเสื่อม ภาวะซึมเศร้า ส่งผลทำให้มีระดับการช่วยเหลือตนเองลดลง และจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ การพยาบาลและการสาธารณสุข ทำให้อัตราการตายด้วยโรคติดเชื้อเกือบหมดไป มีอัตราการรอดชีวิตเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น กลับพบว่า ผู้รอดชีวิตเหล่านั้นมักมีความพิการหลงเหลือ แม้ว่าการชราภาพเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553)

แต่ว่าการเจ็บป่วยด้วยเรื้อรังที่ก่อให้เกิดภาวะทุพพลภาพนั้น สามารถป้องกันหรือชะลอให้เกิดขึ้นช้าลงได้ด้วยทั้งมาตรการด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ตลอดจนมาตรการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แม้ว่าภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนให้บริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในครอบครัวและชุมชน เช่น มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีเพื่อนในชมรมผู้สูงอายุไปเยี่ยมเยียนช่วยเหลือ มีพยาบาลจากหน่วยบริการปฐมภูมิเข้าไปดูแลผู้สูงอายุ แต่ยังมีปัญหาในการดำเนินงาน ขาดการบูรณาการการดูแลร่วมกันในภาคีเครือข่าย บางครั้งผู้ดูแลขาดความรู้ในการดูแลและขาดการสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเฉพาะปัญหาการขาดผู้ดูแล อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว เศรษฐกิจด้วยรายได้ที่ลดลงหรือไม่มีรายได้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่สูง การเข้าถึงบริการทางการเงินที่จำกัด การย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นของสมาชิกวัยแรงงาน ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งและขาดผู้ดูแล (ธีระภัทร์ เอกผาชัยสวัสดิ์, 2547)

จากการศึกษาจำนวนประชากรสูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ปี 2566 พบว่า จำนวนประชากรสูงอายุมีจำนวนทั้งสิ้น 191,833 คน เป็นเพศชาย 84,701 คน คิดเป็นร้อยละ 44.15 เพศหญิง 107,132 คน คิดเป็นร้อยละ 55.85 อำเภอที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองชัยภูมิ มีประชากรสูงอายุทั้งสิ้น 33,401 คน คิดเป็นร้อยละ 17.41 เพศชาย 14,381 คน คิดเป็นร้อยละ 7.49 เพศหญิง 19,020 คน คิดเป็นร้อยละ 9.92 อำเภอแก้งคร้อ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 62,353 คน มีจำนวนประชากรสูงอายุจำนวน 14,367 คน คิดเป็นร้อยละ 23.04 เพศชาย 6,552 คน คิดเป็นร้อยละ 10.51 เพศหญิง 7,815 คน คิดเป็นร้อยละ 12.53 ในสังคมปัจจุบันปัญหาผู้สูงอายุกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญมีหลากหลายมิติ ทั้งทางด้านสุขภาพ การเงินและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ รวมถึงครอบครัวและสังคมโดยรวม (บังอร ธรรมศิริ, 2549)

จากการสำรวจตำบลโคกสูง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,590 คน เป็นประชากรสูงอายุจำนวน 1,687 คน คิดเป็นร้อยละ 22.27 เพศชาย 805 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 เพศหญิง 882 คน คิดเป็นร้อยละ 11.62 พบปัญหาด้านสุขภาพด้านโรคเรื้อรัง พบความเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจ การเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำกัด ด้านสังคม พบว่ามีการถูกทอดทิ้งและอยู่อย่างโดดเดี่ยว การขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านเศรษฐกิจพบว่าผู้สูงอายุมีรายได้ที่ลดลงหรือไม่มีรายได้เลย และมีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่สูง ด้านสิ่งแวดล้อม มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น การเดินทางขนส่งสาธารณะที่ไม่

1503 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สะดวก ทำให้การเข้าถึงบริการต่าง ๆ เป็นไปอย่างจำกัด ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดระบบการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เกิดความซ้ำซ้อนของการบริการและขาดการแบ่งงานที่ชัดเจน รวมถึงงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ การขาดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแล การขาดการให้ความรู้และการเสริมสร้างศักยภาพแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว (จุไรรัตน์ ทองบุญชู และอดิสรร์ สำเภา, 2563)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุ จึงทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุโดยภาคีเครือข่าย โดยเลือกกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และนำผลจากการศึกษามาวិเคราะห์ พัฒนาศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุในมีคุณภาพที่ดีต่อชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่มีขนาดเล็กได้ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป วิธีการอ่านตารางผู้วิจัยต้องทราบขนาดของประชากร จากประชากรของผู้วิจัยจำนวน 261 คน จะใช้กลุ่มตัวอย่าง 159 คน โดยสุ่มเลือกจาก

กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ

- 1) ผู้ให้การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
- 2) มีความหลากหลายด้านลักษณะประชากรของผู้ดูแล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน

1504 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

1) กลุ่มผู้นำชุมชน เช่น กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2) กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสร้างเสริมและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (Care Giver) และอาสาสมัครอื่น ๆ

3) กลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ในวัด ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียน และองค์กร สถาบันอื่น ๆ ในชุมชน

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภายนอกชุมชน

1) กลุ่มเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบล กลุ่ม อสม. กลุ่มอาสาสมัครสร้างเสริมและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (Care Giver) เป็นต้น

2) กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

3) กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ (สสอ.)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดัดแปลงจากแบบสอบถามซึ่งมีผู้สร้างมาแล้วเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ข้อความครอบคลุม วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุ แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ อายุ รายได้ อาชีพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ส่วนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็น

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษาเรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

1) ผู้ศึกษานำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ศึกษา

2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อลงความเห็น

3) นำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการ โดยวิธีแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งถูกสุ่มเลือกเป็นตัวอย่าง ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาทำการประมวลผลข้อมูล และสรุปผลการประเมินในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่สุ่มเลือก จะใช้วิธีการ 2 อย่าง ขึ้นอยู่กับกรณีที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) ในกรณีที่ประชาชนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถทำความเข้าใจ และตอบแบบสอบถามเองได้ ก็จะทำให้ผู้นั้นดำเนินการกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้เก็บข้อมูลจะเป็นผู้ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้คืนว่าข้อมูล

1505 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ครบถ้วนหรือไม่ ถ้าไม่ครบถ้วนผู้เก็บข้อมูลจะซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบที่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ 2) ในกรณีที่ประชาชนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่สะดวก หรือไม่สามารถกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะอ่านคำถามทุกข้อทุกตอนให้ผู้ตอบได้ฟัง และบันทึกคำตอบลงในแบบสอบถามอย่างครบถ้วน และถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือการตอบแบบสอบถาม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสาร การถ่ายภาพ กรบันทึกเสียง โดยใช้ข้อมูลจากทุกแหล่งข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม การใช้กรณีศึกษาที่ได้จากการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ผ่านการเรียบเรียง จัดหมวดหมู่และการสังเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาเชื่อมโยงสู่กรอบแนวคิด ทฤษฎีหลักการทางวิชาการ และข้อมูลที่ได้เพื่อนำเสนอสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนา ตามรายละเอียดของข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม เมื่อได้จัดเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำมาตรวจสอบลงรายละเอียดต่าง ๆ จนมีความสมบูรณ์ครบถ้วน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการหาค่าทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย หาค่าส่วนร้อยละ หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อบ่งชี้และยืนยันผลการประเมินให้เที่ยงตรงโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) การแจกแจงความถี่ และการหาร้อยละ 2) การหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นแต่ละข้อ โดยการหาค่ากลาง 3) หาค่าเฉลี่ยการกระจายน้ำหนักคำตอบ จากการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) หาค่าสถิติเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และเครือข่ายบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 159 คน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นจากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมกลุ่ม และการออกไปให้คำแนะนำด้านสุขภาพ อุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การขาดเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม การเดินทางไม่สะดวก ขาดจำกัดด้านงบประมาณ การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และการขาดความร่วมมือจากบางส่วนของชุมชน แนวทางในการแก้ไข ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มากขึ้น และให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน ผลการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ (อาคม โพธิ์สุวรรณ, สุภาภรณ์ และคณะ, 2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของปัจจัยด้าน 1. การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ 2. การสนับสนุนของครอบครัว 3. การสนับสนุนของชุมชนและองค์กรสุขภาพ และ 4. การสนับสนุนด้านนโยบายและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพ ต่อการมีส่วนร่วมในภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของ

1506 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกกง อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ

ผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนของชุมชนและองค์กรสุขภาพ และปัจจัยการสนับสนุนด้านนโยบายและปัจจัยแวดล้อมเอื้อต่อการดูแลสุขภาพ สามารถร่วมทำนุบำรุงการมีส่วนร่วมในภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความแปรปรวนร่วมทำนายได้ที่ร้อยละ 22.10 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกกง อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว เกิดจากความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของครอบครัว ปัจจัยด้านชุมชน เกิดจากความสามัคคีและสนับสนุนของชุมชน ปัจจัยด้านเครือข่ายในชุมชน เกิดจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ปัจจัยด้านงบประมาณ เกิดจากการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และสอดคล้องกับ (วรรณษา วงษ์แสง, 2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1.ข้อมูลทั่วไปของเขตบางแค มีข้อมูลด้านโครงสร้างประชากร ด้านการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสาธารณสุขชุมชน ทั้งนี้โครงการพัฒนาที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านศาสนาและวัฒนธรรม 2.ข้อมูลของผู้สูงอายุกับการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่ามีข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป ด้านสุขภาพ จิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุกับลักษณะการจัดตั้งชุมชน เป้าหมายและปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพัฒนาชุมชน 3.การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคม ส่งผลให้เกิดบทบาทและการมีส่วนร่วม ในเรื่องหลักและวิธีการทำงาน บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรค รวมถึงประโยชน์จากการมีส่วนร่วม 4.การสนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคม อันประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนและองค์กรอิสระที่ให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกกง อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่ายผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายในชุมชน ผลการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ (ขวลิต สวัสดิ์ผล และคณะ, 2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยครอบครัว 2. เพื่อศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยชุมชนท้องถิ่น 3.เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมต่อการดูแลผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลปี พ.ศ. 2559 เก็บรวบรวมโดยสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์การสำรวจรายครัวเรือน สันทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และประชุมเชิงปฏิบัติการพื้นที่ศึกษา 8 ตำบลในอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โดยมีครอบครัวเป็นผู้ดูแลหลัก โดยส่วนมากผู้ดูแลหลัก คือ ลูกสาว โดยภาระของผู้ดูแลหลักมีปัญหาและได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ดูแลหลักที่หลากหลาย คือ ไม่มีประสบการณ์และความรู้ในการดูแล มีปัญหาด้านสุขภาพและการเจ็บป่วยร่วม สมรรถนะทางร่างกายลดลง มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ บทบาทและภาระกาจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมที่มีความสำคัญ คือ การเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพที่บ้าน โดยกลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อนบ้านครัวเรือนแบบชิด กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน

1507 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดจากการผสมผสานการนำทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลายและระบบสวัสดิการของรัฐมาใช้ ทำให้เกิดความสมานฉันท์ เชื่อมโยง และช่วยเหลือกัน แต่บทบาทและภาระการจัดบริการโดยชุมชนท้องถิ่นยังสามารถทำได้ในวงแคบ ๆ ไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง และเข้าไม่ถึงผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง แนวทางในการดูแล คือ การเพิ่มศักยภาพด้านการดูแล การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ดูแล เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกัน และพัฒนากลไกในรูปแบบคณะกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาคที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

- 1) การดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม
- 2) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของ
- 3) ภาคีเครือข่ายเข้าถึงช่องทางที่ง่าย
- 4) สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม
- 5) ดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 6) พัฒนางค์ความรู้ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายในชุมชน

สรุป

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และเครือข่ายบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 159 คน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นจากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมกลุ่ม และการออกไปให้คำแนะนำด้านสุขภาพ อุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การขาดเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม การเดินทางไม่สะดวก ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และการขาดความร่วมมือจากบางส่วนของชุมชน แนวทางในการแก้ไข ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มากขึ้น และให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว เกิดจากความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของครอบครัว ปัจจัยด้านชุมชน เกิดจากความสามัคคีและสนับสนุนของชุมชน ปัจจัยด้านเครือข่ายในชุมชน เกิดจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ปัจจัยด้านงบประมาณ เกิดจากการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ

แนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่ายผ่านช่องทางที่เข้าถึง

1508 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลบลโคกสูง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ง่าย สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการค้นคว้าอิสระเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลบลโคกสูง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุ
- 1.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น หอกระจายข่าว
- 1.3 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนเพื่อช่วยเหลือในการดูแลผู้สูงอายุให้ชุมชนมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์
- 1.4 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวเพื่อเพิ่มทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมบุคลากรด้านการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
- 1.5 ควรมีนโยบายสนับสนุนการจัดหาพาหนะรับส่งผู้สูงอายุเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง
- 1.6 มีศูนย์ประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีความเป็นระบบมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผลกระทบทางจิตใจของผู้ดูแล
- 2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีระบบดูแลระบบผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและชุมชนที่ยังไม่มีการพัฒนา
- 2.3 ควรศึกษาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ระบบการดูแลระยะยาวเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อวัยสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- จุไรรัตน์ ทองบุญชู และอดิสรร์ สำเภา. (2563). ความพึงพอใจของงานให้บริการศูนย์บริบาลผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน จังหวัด สงขลา. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/husoicon2021/fullPDF/202115252028-489.pdf>.
- ชลิต สวัสดิ์ผล และคณะ. (2559). การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระภัทร์ เอกผาชัยสวัสดิ์. (2547). การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

1509 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกรุงสามัคคี ตำบลโคกสูง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

บังอร ธรรมศิริ. (2549). “ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ.” วารสารการเวก. ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

วรรณษา วงษ์เส็ง. (2558). บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชนเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาคม โพธิ์สุวรรณ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/phn/article/view/250136/170255>.